

มรดกทางภูมิปัญญา: อัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและ วัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้นไทย ลาว และกัมพูชา*

The Wisdom Heritage: The Common Social and Cultural Identity of the ASEAN Regions of Thailand, Laos and Cambodia

วัชรารภรณ์ จันทนุกุล

Watcharaporn Jantanukul

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat University

E-mail: chomchob49@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอมรดกทางภูมิปัญญาอันเป็นอัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศอาเซียนภาคพื้นดินไทย ลาว และกัมพูชา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ แหล่งข้อมูลการวิจัยประกอบด้วย (1) เอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ (2) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ พระสงฆ์ นักวิชาการ ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปฏิบัติการ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสังคมและวัฒนธรรม ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษาทั้ง 3 ประเทศ ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการสืบเสาะหา ด้วยวิธีการบอกต่อ (Snow ball) จำนวน 21 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความเหมือนและความแตกต่างกันของประเทศอาเซียนภาคพื้นดินไทย ลาว และกัมพูชา มีจำนวน 66 อัตลักษณ์ ส่วนอัตลักษณ์ร่วมที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางสังคมและวัฒนธรรมของทั้งสามประเทศที่เสี่ยงต่อการถูกทำลายและกลืนกลายจากกระแสวัฒนธรรมภายนอก มีจำนวน 19 อัตลักษณ์ ซึ่งจำแนกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มบุคลิกภาพหรือลักษณะนิสัยส่วนบุคคล 2) กลุ่มระบบ รูปแบบหรือบรรทัดฐานทางสังคม และ 3) กลุ่มประเพณี พิธีกรรม หรือวัฒนธรรม

คำสำคัญ: มรดกทางภูมิปัญญา; อัตลักษณ์ร่วม; อาเซียน

Abstract

The research aimed to explore the wisdom heritage as the common social and cultural identity of ASEAN countries of Thailand, Lao and Cambodia. The work was part of the research titled ‘a cooperative mechanism to perpetuate and preserve the wisdom as a common social and cultural identity’. The research sources consisted of 1) relevant documents and evidence, concepts, theories and related research and 2) target population comprising Buddhist monks, academics, experts, and other agencies concerned from three countries. A total of 21 subjects were selected by a snow-ball method. The research found that a total of 66 social and cultural identities were commonly found in the ASEAN countries under study. It was also found that there were 19 social and cultural identities which were at a potential risk of being assimilated or totally dominated by material streams. Nineteen identities in question could be categorized into three groups: personality or personal habits; system or social norms, and traditions, rituals and culture.

Keywords: Wisdom Heritage; Common Identity; ASEAN

บทนำ

อาเซียน (ASEAN) หรือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2510 สมาชิกเริ่มแรกมี 6 ประเทศ คือ บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ภายหลังได้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นอีก 4 ประเทศ คือ กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม หรือเรียกกันว่า CLMV เพื่อสร้างสัมพันธภาพเพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาคอันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และได้มีการรวมกลุ่มเพื่อขยายความร่วมมือ และการค้าระหว่างกันให้มากยิ่งขึ้น (Chunhatharak, 2016) เมื่อปีพ.ศ. 2558 ที่ผ่านมามีประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้ง 10 ประเทศ ประกอบด้วย ไทย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ บรูไน เวียดนาม ลาว พม่า และกัมพูชา รวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนที่ต้องมีความผูกพันกระชับแน่นทั้งด้าน การเมืองความมั่นคง เศรษฐกิจและสังคม-วัฒนธรรม

ภายใต้กฎบัตรอาเซียนที่เป็นเสมือนธรรมนูญรองรับการรวมตัวกันดังกล่าว ประชาคมอาเซียนมีเป้าหมายของการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถการแข่งขันของอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศในทุกด้าน รวมถึงความสามารถในการรับมือกับปัญหาใหม่ๆ ในระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อภูมิภาคอาเซียน เช่น ภาวะโลกร้อน การก่อการร้าย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การเป็นประชาคมอาเซียน คือการทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเป็น “ครอบครัวเดียวกัน” ที่มีความแข็งแกร่งและมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยสมาชิกในครอบครัวมีสภาพความอยู่ที่ดี ปลอดภัย และสามารถทำมาค้าขายได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น แรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนตกลงกันที่จัดตั้งประชาคมอาเซียน อันถือเป็นการปรับปรุงตัวครั้งใหญ่และวางรากฐานของการพัฒนาของอาเซียน คือ สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ที่ทำให้อาเซียนต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ เช่น โรคระบาด อาชญากรรมข้ามชาติ ภัยพิบัติธรรมชาติ และปัญหาสิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อน และความเสี่ยงที่อาเซียนอาจจะไม่สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจได้กับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะจีนและอินเดีย ซึ่งมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดด (Phophueksanan, 2013)

การรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนจะให้ความสำคัญไปที่ด้านเศรษฐกิจก็ตาม แต่แท้จริงแล้วเศรษฐกิจเป็นเรื่องภายนอกที่จะอำนวยความสะดวกในการเป็นอยู่แต่ถ้าจะให้เป็นอย่างอยู่ดีมีสุขแล้วจะต้องมองไปที่ด้านสังคมและวัฒนธรรมด้วย หรือกล่าวได้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจของประชาคมนั้น จะละเอียดเรื่องการเมืองและความมั่นคง อาเซียน สังคม และวัฒนธรรมในอาเซียนด้วยกันเองไม่ได้ จึงต้องสร้างความมั่นคง สร้างความ เจริญรุ่งเรือง และดำรงวิถีชีวิตอันงดงามในประชาคมอาเซียนไปพร้อมๆ กัน (Phramaha hansa Dhammahas et al., 2016) การส่งเสริมประชาคม สังคม วัฒนธรรมจึงได้รับความสนใจและยอมรับให้เป็นหนึ่งในสามเสาหลักของการรวมตัวกันเป็นประชาคมอาเซียนโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้อาเซียนเป็นสังคมที่เอื้ออาทรและมีความมั่นคง ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนรวมทั้งส่งเสริม

เอกลักษณ์ของอาเซียน ซึ่งผู้นำประเทศอาเซียนได้เห็นชอบต่อแผนปฏิบัติการสังคม-วัฒนธรรมอาเซียนในการประชุมอาเซียนครั้งที่ 10 ที่เวียงจันทน์ในปี พ.ศ. 2547 โดยแผนดังกล่าวเรียกว่าแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ ซึ่งเน้น 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การสร้างประชาคมแห่งสังคมที่เอื้ออาทร 2) แก้ไขผลกระทบต่อสังคมอันเนื่องมาจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจ 3) ส่งเสริมความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและการจัดการดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง และ 4) ส่งเสริมความเข้าใจของประชาชนในระดับรากหญ้า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมทั้งรับรู้ข่าวสารเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงเอกลักษณ์อาเซียน ให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์ การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน และการลดช่องว่างการพัฒนา (Chuethai, 2012)

อาเซียนเป็นกลุ่มประเทศที่มีความหลากหลายทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมทั้งหลาย เป็นสิ่งดึงดูดที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและสืบทอดต่อกันมาจนเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นชาติ อย่างไรก็ตาม ประเทศอาเซียนกลุ่มภาคพื้นดินไทย ลาว และกัมพูชาเป็นประเทศที่มีดินแดนติดต่อกัน จะมีวัฒนธรรมบางส่วนที่คล้ายคลึงกันหรือมีมิติความเชื่อและประเพณีที่เหมือนหรือคล้ายกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านศาสนา เช่น พระพุทธศาสนา เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดประเพณีที่คล้ายคลึงกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารวบรวมนำเสนอมรดกทางภูมิปัญญาอันเป็นอัตลักษณ์ร่วมทางสังคมวัฒนธรรม ของประเทศอาเซียนภาคพื้นดินไทย ลาว และกัมพูชา เพื่อให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับอัตลักษณ์ร่วมที่เสี่ยงต่อการถูกกลืนกลายจากกระแสวัฒนธรรมภายนอกและจำเป็นต้องมีการร่วมมือเพื่อสืบสานคุ้มครอง อัตลักษณ์ร่วมดังกล่าวให้คงอยู่สืบไปในอนาคต ซึ่งในการศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การสร้างกลไก ความร่วมมือเพื่อสืบสานและคุ้มครองภูมิปัญญาที่เป็นมรดกร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้นดินไทย ลาว และกัมพูชา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อนำเสนอมรดกทางภูมิปัญญาที่เป็นอัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของภูมิภาคอาเซียนภาคพื้นดินไทย ลาว และกัมพูชา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งผู้วิจัยศึกษาประเทศอาเซียนกลุ่มภาคพื้นดิน 3 ประเทศ ได้แก่ ไทย ลาว และ กัมพูชา มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน นักวิชาการ ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปฏิบัติการและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสังคมและวัฒนธรรม ภาครัฐ ภาคประชาชน และ

ภาคประชาสังคมและสถาบันการศึกษาทั้ง 3 ประเทศ ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มสุ่มหา ด้วยวิธีการบอกต่อ (Snow ball) จำนวน 21 รูป/คน โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นพระสงฆ์ที่มีคุณสมบัติหรือมีบทบาทในการเผยแพร่ทางด้านวิชาการ และปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้ที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำชุมชนและได้รับการยอมรับจากชุมชน รวมทั้งนักวิชาการ ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปฏิบัติการและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษาที่ปฏิบัติงานทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักที่จำเป็นต้องใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกการสังเกต และกล้องบันทึกภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองภายใต้กรอบวัตถุประสงค์และขอบข่ายเนื้อหาที่กำหนด

การสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษาเอกสาร หลักฐาน โดยทบทวนวรรณกรรม และแนวคิดทฤษฎี ค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์
2. กำหนดประเด็นและขอบเขตการสัมภาษณ์ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดการวิจัย
3. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างให้ครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบแนวคิดการวิจัย

ขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ค้นคว้าเก็บข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และวรรณกรรมต่างๆ จากห้องสมุด สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และแหล่งต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย
2. ลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) เกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม
3. สังเกตจากบริบทพื้นที่ เช่น วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น
4. ทำการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจากเอกสารหลักฐาน ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก และข้อมูลที่ได้จากการสังเกต มารวบรวมข้อมูลให้เป็นเรื่องเดียวกัน แล้วสรุปเป็นผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. จัดกลุ่มประเด็นข้อความ
2. ทำการอธิบายขยายความโดยเรียงเรียงถ้อยคำขึ้นใหม่จากข้อมูลที่ได้มา

3. การตีความบางประโยค หรือบางถ้อยคำที่ได้มาจำเป็นต้องตีความ หรือแปลความหมายแฝง ผู้วิจัยก็จะทำการตีความถ้อยคำ ดังกล่าวโดยอาศัยบริบทมาสนับสนุน การตีความ
4. ทำการพรรณนาความ เป็นการร้อยเรียงถ้อยคำ โดยการจัดระบบการเกิดขึ้นก่อน – หลังของเนื้อหาสาระจากการวิเคราะห์ พร้อมกับการพรรณนาเชื่อมโยงแต่ละเนื้อหา เหตุการณ์ให้เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน

ผลการวิจัย

1. การค้นหาอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้นไทย ลาว และกัมพูชา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์พระสงฆ์ นักวิชาการ ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปฏิบัติการและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสังคมและวัฒนธรรม ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษาของทั้ง 3 ประเทศ เพื่อให้ได้ซึ่งอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความเหมือนและความแตกต่างกันของภูมิภาคอาเซียนภาคพื้นไทย ลาว และกัมพูชา พบว่า อัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความเหมือนกันหรือมีร่วมกันและความแตกต่างกันของภูมิภาคอาเซียนภาคพื้นไทย ลาว และกัมพูชา ทั้งหมด 66 อัตลักษณ์ ซึ่งแยกเป็น อัตลักษณ์ที่เหมือนกันหรืออัตลักษณ์ร่วม จำนวน 27 อัตลักษณ์ และอัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน จำนวน 39 อัตลักษณ์ แยกเป็นอัตลักษณ์ประเทศไทย จำนวน 12 อัตลักษณ์ ลาว จำนวน 18 อัตลักษณ์ และกัมพูชา จำนวน 9 อัตลักษณ์ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความเหมือนกันหรือมีร่วมกันและอัตลักษณ์ที่มีความแตกต่างกันของอาเซียนภาคพื้นไทย ลาว และกัมพูชา

ประเทศ	อัตลักษณ์ที่แตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม	อัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม
ไทย	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงาม เพื่อส่วนรวม 3. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ 4. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและ ทางอ้อม 5. รักชาติวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม 6. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เพื่อแม่ และแบ่งปัน 7. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง 8. มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่ 9. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 10. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกิน พอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะ ขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี 11. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกาย และจิตใจ ไม่ยอมแพ้ ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัว ต่อบาปตามหลักของศาสนา 12. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม และของชาติ มากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง (อัตลักษณ์ตามนโยบาย ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความเรียบง่าย สันโดษ พึ่งตนเองแบบพอเพียงใช้ชีวิตตามธรรมชาติ 2. เสียสละ แบ่งปัน เอื้ออาทร 3. สามัคคี รักพวกพ้อง ญาติมิตร และรักถิ่นฐาน 4. นอบน้อมถ่อมตน สัมมาคารวะ กตัญญู 5. อยู่ร่วมกันเป็นกระจุก หรือกลุ่ม มีลักษณะความเป็นชุมชนสูง 6. นับถือพุทธศาสนาเถรวาท ผสมผสานกับศาสนาพราหมณ์ และ ผี อย่างกลมกลืนลงตัวโดยไม่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างศาสนา 7. มีลักษณะเฉพาะตนในเรื่องเครื่องนุ่งห่ม อาหาร บ้านเรือน ความสัมพันธ์ในครอบครัว และเพื่อนบ้านอาชีพและการทำมาหากิน การตั้งถิ่นฐาน สัตว์เลี้ยง และภาชนะเครื่องใช้ในครัวเรือน และการประกอบอาชีพ 8. มีลักษณะทางเพศวิถีที่กำหนดบทบาท ชายหญิง อย่างชัดเจน 9. มีการแบ่งสถานะของคนในสังคม และเคารพนับถือกันตามสถานะแต่มีใช้ชนชั้นหรือวรรณะแบบอินเดีย 10. มีค่านิยม ความเชื่อ อุดมการณ์หรือเป้าหมายของชีวิตที่คล้ายคลึงกัน 11. มีบุคลิกแห่งตนของปัจเจกชนคือมีความเบิกบาน ร่าเริง ไม่เครียดต่ออาชีพ 12. มีคติชน เรื่องเล่า นิทานพื้นบ้าน ดนตรี นาฏศิลป์ และการบันเทิงที่คล้ายคลึงกันทั้งเนื้อหา รูปแบบ และองค์ประกอบ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเทศ	อัตลักษณ์ที่แตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม	อัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม
ลาว	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความรักชาติ มีน้ำใจสามัคคีคนในชาติและสามัคคีกับเพื่อนมิตรในโลก 2. มีโลกทัศน์วิทยาศาสตร์ มีความรู้วิชาการ 3. รู้สิทธิและพันธะของคนในสังคม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน 4. รู้อนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ 5. มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ 6. มีอารมณ์ขัน มีเรื่องเล่าเป็นนิทานก้อมหรือเรื่องขำขัน 7. ความสำนึกในความเป็นลาวที่มีการพึ่งตนเองมีประเพณี วัฒนธรรม มีชีวิตที่อิสระ มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมอันเก่าแก่ทั้งการแต่งกาย อาหาร บ้านเรือน และความสัมพันธ์อันดีของคนในชุมชนและสังคม 8. วัดคือพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงความเป็นลาว นับว่าเป็นพื้นที่ของการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความสำนึกที่อบอุ่นและมั่นคงในด้านความเชื่อ ความศรัทธาดีสิทธิ์และการสืบทอดประเพณีพิธีกรรมตามความเชื่อทางพุทธศาสนา ซึ่งทำให้จิตใจสบายสงบมากขึ้น เกิดความภาคภูมิใจในการมีรากเหง้าทางวัฒนธรรมอันเก่าแก่ มีอารยะ มีขวัญและกำลังใจดีขึ้น 9. ประเพณีพิธีกรรม โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น การบวช การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ การทำศพ และการทำบุญอุทิศถึงผู้ล่วงลับ เป็นต้น 10. ภาษา เป็นภาษาที่เรียบง่ายตรงไปตรงมามีภาษาต่างชาติมาปะปนน้อยมากที่เป็นภาษาที่เข้าใจง่าย เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว เป็นตัวบ่งบอกถึงรากเหง้าของเจ้าของภาษาเป็นอย่างดี 	<ol style="list-style-type: none"> 13. มีประเพณี พิธีกรรม ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม เช่น กินดอง บวชนาค กินดอง กฐิน ผ้าป่า 14. ยิ้ม ไหว้ ทักทาย มีไมตรี มีน้ำใจ และเป็นกันเอง 15. มีสัมมาคารวะ รู้จักที่ต่ำที่สูง สุภาพ อ่อนโยน 16. ยึดมั่นในประเพณีท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติ สืบทอดกันมา 17. ดำรงตนในหลักธรรมของศาสนา ทำบุญ ตักบาตร รักษาศีล 8 ในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 18. มีศิลปะในหัวใจ มีอารมณ์ศิลปะ ซึ่งปรากฏในเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ 19. ให้เกียรติ ให้ความสำคัญกับผู้มาเยือน (แขก) 20. ให้ความสำคัญกับคุณค่าหรือ ประโยชน์ใช้สอยมากกว่าความสวยงาม 21. ให้ความสำคัญทางจิตใจมากกว่า วัตถุ 22. มีการทำบุญร่วมกันที่วัดหรือที่ สาธารณะตามเทศกาลต่างๆ 23. มีความรักความสัมพันธ์กับเพื่อน บ้าน 24. มีสวัสดิการชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปัน อื้ออาทรต่อกันในทุกมิติ 25. ชอบความสะดวกสบาย ไม่ชอบความยุ่งยากซับซ้อน 26. เก็บความรู้สึกได้ดีไม่ค่อยแสดงออกปฏิกิริยาออกมา 27. ให้อโหสิกรรมปล่อยวางไม่เก็บมาแค้น ผูกอาฆาตเป็นเวลานานๆ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเทศ	อัตลักษณ์ที่แตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม	อัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม
ลาว	<ol style="list-style-type: none"> 11. ความเชื่อพื้นบ้าน และวิถีชีวิตที่เรียบง่าย พอเพียง อยู่ตามธรรมชาติเชื่อในกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว 12. วิถีคิด โลกทัศน์หรือการมองในเชิงบวกโดยการมองว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมีที่มาที่ไป มีความสัมพันธ์ในเชิงจักรวาล ทั้งที่อยู่ภายใต้ธรรมชาติ และอยู่เหนือธรรมชาติ เช่น เรื่องภูต ผี วิญญาณ เทพดาอารักษ์ 13. การใช้ชีวิตประจำวัน พูดภาษาถิ่น กินข้าวเหนียว ปลายข้าว นุ่งผ้าซิ่น รำเรียง สนุกสนาน มีอารมณ์ขัน และศิลปะในดวงใจ 14. ให้ความสำคัญกับเรื่องปากเรื่องท้องมากกว่า ความสวยงามภายนอก 15. ให้ความเคารพผู้อาวุโส นอบน้อมถ่อมตน ยิ้มไหว้ ทักทาย มีเมตริ เอื้ออาทร มีความผูกพันในครอบครัวเครือญาติและเพื่อนบ้านเป็นอย่างดี 16. ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีในการคบหาเพศตรงข้ามโดยให้อยู่ในสายตาของผู้ใหญ่ เปิดเผยให้ความสำคัญกับการเกี้ยวพาราสีของครอบครัวมากกว่าความต้องการของตัวเอง โดยผู้หญิงต้องรักษานวลสงวนตัว ผู้ชายให้เกียรติผู้หญิงซึ่งถือเป็นบทบาททางสังคม 17. รักและผูกพันกับบ้านเกิดโดยทุกคนจะสำนึกว่า ถ้าเลือกได้จะกลับไปตายที่บ้านเกิด 18. มีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ยึดมั่นในประเพณี โดยเฉพาะประเพณีสิบสองเดือนหรือฮีดสิบสองคองสิบสี่ (Srisawad, 2014) 	

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ประเทศ	อัตลักษณ์ที่แตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม	อัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม
กัมพูชา	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้สูงอายุจะเข้าวัดฟังธรรม เมื่อมีงานบุญตามประเพณี 2. ประชาชนหนุ่มสาวและเด็กจะร่วมแรงช่วยเหลือ จัดการงานประเพณีอย่างสม่ำเสมอ 3. มีงานบุญประเพณีที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาตามจันทรคติเช่นเดียวประเทศไทย 4. ศีรษะถือว่าเป็นของสูง การสัมผัสศีรษะหรือหันเท้า ไปทางศีรษะจึงไม่สุภาพ 5. การทักทายจะใช้ “ซัมเบียะห์” ที่คล้ายการไหว้ของไทย 6. การสบตากับผู้สูงอายุถือว่าไม่สุภาพ 7. การแต่งงาน มีการนิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์ในวันแต่งงาน 8. มีการเฝ้าอยู่เฝ้ากิน ฟังตนเองแบบพอเพียง 9. ระบายอักษรเป็นการแสดงนาฏศิลป์ที่โดดเด่น ซึ่งถอดแบบการแต่งกายและทำร้ายรำมาจากภาพจำหลักรูปนางอัปสรที่ปราสาทนครวัด 	

2. การศึกษาอัตลักษณ์ร่วมที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางสังคมและวัฒนธรรมที่เสี่ยงต่อการถูกทำลายและกลืนกลายจากกระแสวัฒนธรรมภายนอกของประเทศอาเซียนภาคพื้น ไทย ลาว และกัมพูชา

จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสอบถาม พระสงฆ์ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปฏิบัติการและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านสังคมและวัฒนธรรม ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และสถาบันการศึกษาของทั้ง 3 ประเทศ เพื่อให้ได้อัตลักษณ์ร่วมที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่เสี่ยงต่อการถูกทำลายและกลืนกลายจากกระแสวัฒนธรรมภายนอก พบว่า อัตลักษณ์ร่วมที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่เสี่ยงต่อการถูกทำลายและกลืนกลายจากกระแสวัฒนธรรมภายนอกที่สำคัญ มี 19 อัตลักษณ์ ดังต่อไปนี้

1. ความเรียบง่าย สันโดษ ฟังตนเองแบบพอเพียงใช้วิถีชีวิตตามธรรมชาติ
2. ความเสียสละ แบ่งปัน เอื้ออาทร
3. ความสามัคคี รักพวกพ้อง ญาติมิตร และรักถิ่นฐาน
4. การนอบน้อมถ่อมตน สัมมาคารวะ กตัญญู

5. มีบุคลิก ลักษณะเบิกบาน ร่าเริง ไม่เครียดต่ออาชีพและการทำงาน
6. การยิ้มไหว้ ทักทาย มีไมตรี มีน้ำใจ และเป็นกันเอง
7. การมีสัมมาคารวะ รู้จักที่ต่ำที่สูง สุภาพอ่อนโยน
8. มีความรักความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน
9. การให้อโหสิกรรม ปลอ่ยวาง ไม่เก็บมาแค้นผูกอาฆาตเป็นเวลานานๆ
10. การนับถือพุทธศาสนาเถรวาท ผสมผสานกับศาสนาพราหมณ์ และมี อย่างกลมกลืนลงตัวโดยไม่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างศาสนา
11. มีลักษณะเฉพาะตนในเรื่องเครื่องนุ่งห่ม อาหาร บ้านเรือน ความสัมพันธ์ในครอบครัว เพื่อบ้าน อาชีพ การทำ มาหากิน การตั้งถิ่นฐาน สัตว์เลี้ยง ภาชนะ เครื่องใช้ในครัวเรือน และการประกอบ อาชีพ
12. มีการแบ่งสถานะของคนในสังคมและเคารพนับถือกันตามสถานะทางสังคมและระดับ อาวุโส แต่มีใช้ชนชั้น หรือวรรณะแบบอินเดีย
13. มีคติชนเรื่องเล่า นิทานพื้นบ้าน ดนตรี นาฏศิลป์ และการบันเทิงที่คล้ายคลึงกันทั้ง เนื้อหา รูปแบบและองค์ประกอบ
14. ให้ความสำคัญทางด้านจิตใจมากกว่าวัตถุ
15. มีสวัสดิการชุมชน ช่วยเหลือ เกื้อกูล แบ่งปัน เอื้ออาทรต่อกันในทุกมิติ
16. มีประเพณีพิธีกรรมทั้งส่วนตัวและส่วนรวม เช่น กินตอง บวชนาค กฐิน ผ้าป่า
17. ยึดมั่นในประเพณีท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น ฮีตสิบสองคองสิบสี่
18. ดำรงตนในหลักธรรมของศาสนา
19. มีการทำบุญร่วมกันที่วัด หรือที่สาธารณณะตามเทศกาลต่างๆ (Srisawad, 2016)

จากการศึกษาพบว่าอัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้น ไทย ลาว และ กัมพูชา เป็นอัตลักษณ์ที่เป็นวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนานของทั้ง 3 ประเทศ เป็นวิถีสังคมที่ใช้ดำเนินชีวิตในสังคม แต่ด้วยความเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ข้อมูลข่าวสารกระจายอย่างหลากหลายและทั่วถึงส่งผลให้เศรษฐกิจเป็นทุนนิยมมากขึ้น ซึ่งมีผลกระทบต่อสังคมและประเทศชาติเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งผลทำให้อัตลักษณ์ของอาเซียนเสี่ยงต่อการสูญหายจากการกลืนกลายของกระแสความเปลี่ยนแปลงภายนอกหรือกระแสโลกาภิวัตน์มากขึ้น ดังนั้นทั้ง 19 อัตลักษณ์นี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นอัตลักษณ์ร่วมที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางสังคมและวัฒนธรรมที่เสี่ยงต่อการถูกทำลายและกลืนกลายจากกระแสวัฒนธรรมภายนอก จึงมีความสำคัญและจำเป็นต้องมีการร่วมมือเพื่อสืบสานคุ้มครองอัตลักษณ์ร่วมดังกล่าวให้คงอยู่สืบไปในอนาคต

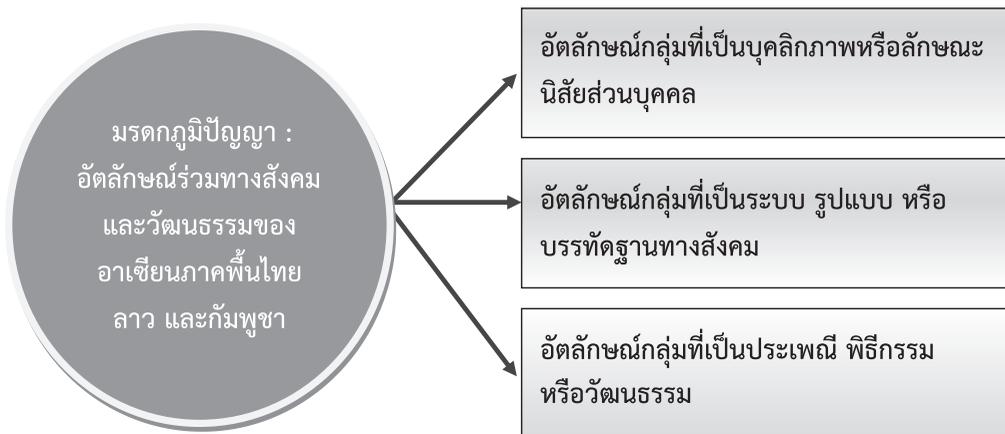
3. การจำแนกข้อมูลอัตลักษณ์ร่วมที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางสังคมและวัฒนธรรมที่เสี่ยงต่อการถูกทำลายและกลืนกลายจากกระแสวัฒนธรรมภายนอกของอาเซียนภาคพื้น ไทย ลาว และกัมพูชา
ผู้วิจัยได้นำ ข้อมูลจากการศึกษาอัตลักษณ์ร่วมที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางสังคมและวัฒนธรรมที่เสี่ยงต่อการ

ถูกทำหายและกลืนกลายจากกระแสวัฒนธรรมภายนอกของอาเซียนภาคพื้น ไทย ลาว และกัมพูชา นั้น ผู้วิจัย ได้นำข้อมูล อัตลักษณ์ร่วมทั้ง 19 อัตลักษณ์ มาจำแนกข้อมูลซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การจำแนกข้อมูลอัตลักษณ์ร่วมที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่เสี่ยงต่อการถูกทำหายและ กลืนกลายจากกระแสวัฒนธรรมภายนอกของอาเซียนภาคพื้น ไทย ลาว และกัมพูชา

กลุ่มที่เป็นบุคลิกภาพหรือ ลักษณะนิสัยส่วนบุคคล	กลุ่มที่เป็นระบบ รูปแบบ หรือบรรทัดฐานทางสังคม	กลุ่มที่เป็นประเพณี พิธีกรรม หรือวัฒนธรรม
<ol style="list-style-type: none"> 1. ความเรียบง่าย สันโดษ พึ่งตนเองแบบพอเพียงใช้ชีวิตตามธรรมชาติ 2. ความเสียสละ แบ่งปัน เอื้ออาทร 3. ความสามัคคี รักพวกพ้องญาติมิตร และรักถิ่นฐาน 4. การนอบน้อมถ่อมตน สัมมาคารวะ กตัญญู 5. มีบุคลิกลักษณะเบิกบาน ร่าเริง ไม่เครียดต่ออาชีพและการทำงาน 6. การยิ้มไหว้ ทักทาย มีไมตรี มีน้ำใจ และเป็นกันเอง 7. การมีสัมมาคารวะ รู้จักที่ต่ำที่สูง สุภาพอ่อนโยน 8. มีความรักความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน 9. การให้โอฬารกรรม ปล่อยวาง ไม่เก็บมาแค้นผูกอาฆาตเป็น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การนับถือพุทธศาสนาเถรวาท ผสมผสานกับศาสนาพราหมณ์ และผี อย่างกลมกลืน ลงตัวโดยไม่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างศาสนา 2. มีลักษณะเฉพาะตนในเรื่องเครื่องนุ่งห่ม อาหาร บ้านเรือน ความสัมพันธ์ในครอบครัว เพื่อบ้าน อาชีพ การทำมาหากิน การตั้งถิ่นฐาน สัตว์เลี้ยง ภาชนะเครื่องใช้ในครัวเรือน และการประกอบ อาชีพ 3. มีการแบ่งสถานะของคนในสังคมและเคารพนับถือกันตามสถานะทางสังคมและระดับอาวุโส 4. มีคติชนเรื่องเล่า นิทานพื้นบ้าน ดนตรี นาฏศิลป์ และการบันเทิงที่คล้ายคลึงกันทั้ง เนื้อหา รูปแบบและองค์ประกอบ 5. ให้ความสำคัญทางด้านจิตใจมากกว่าวัตถุ 6. มีสวัสดิการชุมชน ช่วยเหลือเกื้อกูล แบ่งปัน เอื้ออาทรต่อกันในทุกมิติ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีประเพณีพิธีกรรมทั้งส่วนตัวและส่วนรวม เช่น กินตอง บวชนาค กฐิน ผ้าป่า 2. ยึดมั่นในประเพณีท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น ฮีตสิบสองคองสิบสี่ 3. ดำรงตนในหลักธรรมของศาสนา ทำบุญตักบาตร รักษาศีล 8 ในวันพระ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 4. มีการทำบุญร่วมกันที่วัด หรือที่สาธารณะตามเทศกาลต่างๆ

จากการศึกษาอัตลักษณ์ร่วมที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางสังคมและวัฒนธรรมที่เสี่ยงต่อการถูกทำลายและกลืนกลายจากกระแสวัฒนธรรมภายนอกของอาเซียนภาคพื้น ไทย ลาว และกัมพูชา ดังกล่าวสามารถสรุปเป็น ผังมโนทัศน์ ได้ดังนี้

แผนภาพ มรดกภูมิปัญญา : อัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม
ของอาเซียนภาคพื้น ไทย ลาว และกัมพูชา

อภิปรายผล

จากการศึกษารวบรวมมรดกทางภูมิปัญญาอันเป็นอัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้น ไทย ลาว และกัมพูชา ผู้วิจัยได้นำประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายผล ได้ดังต่อไปนี้

1. **อัตลักษณ์ร่วมกลุ่มที่เป็นบุคลิกภาพหรือลักษณะส่วนบุคคล** เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านของไทยเกือบทุกประเทศมีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์มาอย่าง ยาวนาน ซึ่งการที่ไทยเป็นชาติเก่าแก่ย่อมจะส่งผลให้มีมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมเฉพาะ ของตน ไม่เหมือน เพื่อนบ้านใกล้เคียง ดังจะเห็นได้จากหลายประเทศที่มีภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย อาหารการกิน ที่เป็น เอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งเมื่อพบเห็นจะสามารถบอกได้ว่าเป็นของประเทศไทย ความเหมือนและความแตกต่างกัน ของแต่ละ ประเทศอันเป็นผลมาจากการสร้างสรรค์จากสิ่งที่เป็นธรรมชาติมาปรับปรุงให้เป็นสิ่งของ เครื่องใช้ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียม เพื่อใช้ตอบสนองความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และสั่ง สมแล้วส่งผ่านไปยังอนุชนรุ่นหลังได้ใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ประเทศไทย ลาว กัมพูชาเป็น ประเทศที่มีพื้นที่ติดกันและมีฐานทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ วิถีทางสังคม และวัฒนธรรม ร่วมกันมาก่อน ทำให้มีบุคลิกภาพหรือลักษณะส่วนบุคคลที่แสดงออกในการดำเนินวิถีทางสังคมมี ความคล้ายคลึงกัน ในหลายอย่าง เช่น มีความเรียบง่าย สันโดษ พึ่งตนเองแบบพอเพียงใช้วิถีชีวิตตามธรรมชาติ กล่าวคือ เนื่องจากพื้นที่ที่ติดกันของ 3 ประเทศ มีสภาพดินเป็น

ดินเหนียว ดินร่วนปนทราย และบางพื้นที่เป็นดินทราย มีแสงแดดส่อง สว่างตลอดปี มีแหล่งน้ำธรรมชาติ ทั้งที่เป็นแม่น้ำขนาดใหญ่ สภาพธรรมชาติของภูมิภาค และภูมิประเทศดังกล่าว จึงทำให้ พื้นที่ของทั้ง 3 ประเทศ มีป่า เขา แหล่งน้ำ ธรรมชาติ และพื้นที่ราบบางส่วนซึ่งสะดวกต่อการเก็บของป่า ล่าสัตว์ ปลูกข้าว รวมทั้งพืชผักต่างๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งทำให้ผู้คนอาศัยอยู่ในเขตนี้ใช้ชีวิตอยู่ตามธรรมชาติแบบเรียบง่าย พึ่งตนเองแบบพอเพียงใช้วิถีชีวิตตามธรรมชาติ สอดคล้องกับ Liewphairoj (2015) ที่กล่าวว่า ชาวลาวมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่หรูหราฟุ่มเฟือย รักสบาย รู้จัก พอ ไม่ใช่คนขี้เกียจแต่ใช้ชีวิตแบบสบายๆ ไม่เร่งรีบ ไม่โลภ ส่วน ใหญ่มีกำลังซื้อไม่สูง มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจน้อย การตัดสินใจซื้อสินค้าเน้นพิจารณาจากประโยชน์การใช้งานเป็นสิ่งสำคัญ รวมทั้ง กัมพูชามีการเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นด้วยเม็ดเงินลงทุนจาก ต่างชาติที่เข้าไปลงทุนสูงขึ้นทุกปี อย่างไรก็ตามประชาชนส่วนใหญ่ยังมีกำลังซื้อไม่สูงนัก การตัดสินใจซื้อเน้นพิจารณาจากประโยชน์ของสินค้าและราคาเป็นสิ่งสำคัญ

2. อັถลัษณ์ร่วํมกลุ่มที่เป็นระบบ รูปแบบ หรือบรรทัดฐานทางสังคม ประเทศไทย ลาว กัมพูชา เป็นประเทศที่มีพื้นที่ติดกันและมีฐานทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ วิถีทางสังคม และ วัฒนธรรมร่วมกันมาก่อน ระบบ รูปแบบ หรือบรรทัดฐานทางสังคมของประเทศไทย ลาว และกัมพูชา จึงมีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งระบบ รูปแบบ บรรทัดฐานทางสังคมเป็นวิถีสังคมที่ทั้ง 3 ประเทศ ได้ยึดถือและประพฤติปฏิบัติสืบกันมา อย่างช้านานอย่างรุ่นสู่รุ่นเรื่อยมา เช่น การนับถือพุทธศาสนาเถรวาท ผสมผสาน กับศาสนาพราหมณ์ และผี อย่างกลมกลืน ลงตัวโดยไม่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างศาสนา กล่าวคือ ศาสนาเป็นเรื่องความเชื่อของ มนุษย์ที่ก่อให้เกิดพิธีกรรมต่างๆตามมากับความเชื่อที่ตนยึดถือ และพิธีกรรมเหล่านั้นหากมีการถือปฏิบัติสืบ ต่อกันเป็นเวลายาวนานก็จะกลายเป็นจารีตประเพณี ซึ่งจารีตประเพณีเหล่านั้นจะเป็นเครื่องหล่อหลอมจิตใจ ของคนในสังคมให้มีบุคลิกและพฤติกรรมแตกต่างกันไปตามศาสนาหรือความเชื่อที่ตนนับถือ สำหรับคนที่ อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ประเทศไทย สปป.ลาว และกัมพูชา จะได้รับอิทธิพลทางศาสนาจากอินเดียเป็นหลักโดย เริ่มต้นในยุคแรกสุดจะเป็นการนับถือธรรมชาติ ได้แก่ ผี เทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่มองไม่เห็นแต่เกิด มีปรากฏการณ์ต่างๆที่มองเห็นได้ ลักษณะเช่นนี้ทำให้สังคมมีหลักยึดที่เป็นเป้าหมายของชีวิตและมีความสุขที่ เกิดจากความหวังในสิ่งที่ตนต้องการหลังจากได้มีการเส่นสรวง อ้อนวอน และปฏิบัติตามความเชื่อในสิ่งที่ ตนเองนับถือแล้วและที่สำคัญทุกศาสนาทั้งผี พราหมณ์ และพุทธ ต่างก็เป็นศาสนาแห่งความสันติจึงทำให้คน ที่นับถืออยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืนซึ่งจะเห็นได้ทั่วไปในชีวิตประจำวันของคนในภูมิภาคนี้โดยเฉพาะคนไทย ในชนบทอีสานในการประกอบพิธีกรรมสำคัญในชีวิตจะมีทั้งการ เช่นไหว้ผีเจ้าที่ เจ้าทาง ผีบรรพบุรุษ มีการ ตูกลูขยยาม บายศรีสู่ขวัญผูกข้อมือและทำบุญให้ทานตักบาตรตามแนวของพุทธศาสนาเป็นต้น ซึ่งถือว่าเป็น สิ่งที่ดีงามและนำไปสู่ความสามัคคี ความสงบสุขของ สังคมได้อย่างดี จึงได้ปฏิบัติต่อกันเรื่อยมา ซึ่ง สอดคล้องกับ แนวคิดของ Sanyawiwat (1980) ที่กล่าวว่า บรรทัดฐาน ได้แก่ กฎเกณฑ์ของสังคมที่แสดงว่า พฤติกรรมใดเหมาะสมและไม่เหมาะสมไม่ควร ทั้งนี้เพื่อการอยู่รอดของสังคมและความ เป็นระเบียบเรียบร้อย ในสังคมเป็นสิ่งสำคัญ

3. อัตลักษณ์ร่วมกลุ่มที่เป็นประเพณี พิธีกรรม หรือวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมและวัฒนธรรมของประเทศไทย ลาว และกัมพูชา ซึ่งมีรากฐานสำคัญมาจากศาสนาและลัทธิ ความเชื่อ ที่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศเคารพนับถือ ติดต่อกันมาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่อดีต โดยศาสนาที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในภูมิภาคนี้ ได้แก่ พระพุทธศาสนา ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู หากชาติใดที่มีรากฐานการนับถือ ศาสนาเป็นพระพุทธศาสนา ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ก็จะคล้ายคลึงกับของไทย เช่น การทำบุญเลี้ยงพระ การเวียนเทียนเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง เพียงแต่รายละเอียดของการจัดพิธีจะแตกต่างกันออกไป ดังนั้นจะเห็น ได้ว่าประเทศไทย ลาว และ กัมพูชาจะมีประเพณี พิธีกรรม หรือวัฒนธรรมต่างๆที่มีความคล้ายคลึงกันหลายอย่างไม่ว่าจะเป็น ประเพณี พิธีกรรมทั้ง ส่วนตัวและส่วนรวม เช่น กินดอง บวชนาค กฐิน ผ้าป่า ยึดมั่นในประเพณีท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยในพื้นที่เป้าหมายอีสานใต้จะให้ความสำคัญกับประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรมต่างๆโดยการยึดถือปฏิบัติเป็นแบบอย่างเรื่อยมา เช่น ฮีตสิบสองคองสิบสี่ ดำรงตนในหลักธรรมของศาสนา ทำบุญตักบาตร รักษาศีล 8 ในวันพระและวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนา และมี การทำบุญร่วมกันที่วัด หรือที่สาธารณะตามเทศกาลต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นประเพณี พิธีกรรม หรือวัฒนธรรมที่มีความสำคัญและเป็นวิถีที่สืบทอดปฏิบัติกันเรื่อยมา สอดคล้องกับงานวิจัย (Phrapalad Anan Sonpanoa Sattra loanca & Boonchuey Panitkul, 2017) พบว่า ชุมชนชาวอีสานใต้ ประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียนให้ความสนใจในการร่วมกิจกรรม สืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้าน บุญประเพณีความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมข้าว เพื่อสืบสานบุญ ประเพณีข้าวให้เป็นเอกลักษณ์ของตนและเพื่อสนองความจำเป็นพื้นฐานของชุมชน เพราะวัฒนธรรมข้าวเป็น วัฒนธรรมซึ่งกำหนดโดยสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากมนุษย์สร้างขึ้นมา เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นพื้นฐาน และสอดคล้องกับงานวิจัย(Prasarom, Seangsai & Chaithongdee, 2016) พบว่า ลักษณะร่วมขององค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมร่วม ระหว่างไทย ลาว และกัมพูชา พบว่า การรับรู้และการปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันของคนในสังคมเกี่ยวกับประเพณี 12 เดือน เป็นจารีตประเพณีความ เชื่อและพิธีกรรมต่างๆ สัมพันธ์กันมาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งประเพณี พิธีกรรมต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษามรดกทางภูมิปัญญา : อัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนภาคพื้น ไทย ลาว และกัมพูชา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นสารสนเทศให้รัฐบาลใช้ประกอบการตัดสินใจกำหนดนโยบายเพื่อให้เกิดการปกป้องคุ้มครองอัตลักษณ์ร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมของอาเซียน ตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint)

2. หน่วยงานภาครัฐโดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และกระทรวงวัฒนธรรมสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการสร้างอัตลักษณ์อาเซียนโดยการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีความตระหนักรู้ และเข้าใจในอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของตนอย่างถ่องแท้เพื่อให้อัตลักษณ์ต่างๆ มีการคงอยู่ในวิถีสังคมอย่างยืนยาวสืบไป โดยสามารถดำเนินการผ่านกระบวนการหรือกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งประสานเครือข่ายความร่วมมือเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อัตลักษณ์อาเซียนให้คงอยู่ต่อไปตามแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรสนับสนุนให้มีการดำเนินการวิจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียนแบบเฉพาะเจาะจงในแต่ละอัตลักษณ์ของประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งในกลุ่มหมู่เกาะและกลุ่มภาคพื้นดิน เพื่อให้เห็นความโดดเด่นและความสำคัญในอัตลักษณ์ของแต่ละประเทศ และหาแนวทางในการสร้างอัตลักษณ์อาเซียนได้อย่างเหมาะสม

2. ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการดำเนินการวิจัยร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับงานด้านสังคมและวัฒนธรรม เช่น สถาบันการศึกษาโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยร่วมกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อให้ได้สารสนเทศหรือข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการสร้างอัตลักษณ์อาเซียนที่สมบูรณ์มากขึ้น

References

- Chuethai, A. (2012). *AEC: ASEAN Economic Community*. Bangkok: Saeng-down.
- Chunhatharak, C. (2016). *AEC: ASEAN Economic Community ; Impact and Adaptation of Thai Industry*. Retrieved July 15, 2017, from [http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/comm/52/lawguide/law8/7.AEC%20\(โดย%20รศ.ชวินทร์%20%20ชุมแพนรัชชัย\).pdf](http://www.senate.go.th/w3c/senate/pictures/comm/52/lawguide/law8/7.AEC%20(โดย%20รศ.ชวินทร์%20%20ชุมแพนรัชชัย).pdf)
- Liewphairoj, K. (2015). *Life Style, Values and Culture of People in different countries in ASEAN*. Retrieved July 15, 2017, from http://www.rd.go.th/publish/fileadmin/user_upload/sorpor/RDtoASEAN/lifestyasean.pdf.
- Phophueksanan, N. (2013). *ASEAN Studies*. Bangkok: Mackro-hill.
- Phramaha hansa Dhammaso. et al. (2016). The Preparation of MCU Language Institute for ASEAN Economic Community. *Journal of MCU Peace Studies*, 4(2), 4.
- Phrapalad Anan Sonpanoa Sattra loanca and Boonchuey Panitkul. (2017). Rice Culture: Inheritance of Local Wisdom in Beliefs and Rites of Southern Isan Communities. *Journal of MCU Peace Studies*, 5(Special Issue), 302.
- Prasaram, O, Seangsai, K and Chaithongdee, C. (2016). *Knowledge Management on Co-Culture for Educational Development to Promote Better Understanding in Thailand Laos and Cambodia for the Sustainability of ASEAN*. The 4th International and National Conference: Research Rajabhat” (Education and Culture), Buriram Rajabhat University.
- Sanyawiwat, S. (1980). *Community Development*. Bangkok: Thaiwattanapanich.
- Srisawad, C. (2014). *Search and Thamrong strengthen the cultural identity of the Emerald Triangle Area ASEAN: Thailand, Laos and Cambodia*. Bangkok: Thai National Research Management System.
- Srisawad, C. (2016). *The Searching and Development of Cooperation Mechanism for Social and Cultural Conservation and Promotion in mainland ASEAN: the South of North-eastern Thailand Southern Laos of Loa People’s Democratic Republic, and the Areas of Northern Cambodia*. Bangkok: Thai National Research Management System.